

Варшава, 16.04.2015

МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКІСТЬ ЗАКЛИКАЄ ФРАНЦІЮ НЕ ДОПУСТИТИ ЕКСТРАДИЦІЇ ОПОЗИЦІЙНОГО ПОЛІТИКА МУХТАРА АБЛЯЗОВА

Після затримання за «червоним повідомленням» Мухтар Аблязов вже майже два роки перебуває у різних місцях позбавлення волі у Франції. Тепер, після закінчення екстрадиційних судових процесів, доля відомого казахстанського опозиціонера залежить від рішення французького уряду. Протягом останніх двох років найбільш відомі міжнародні, російські, українські та казахстанські правозахисні організації, а також близько 50 депутатів Європейського парламенту заявляли про політичний контекст справи Аблязова і закликали Францію відмовити Росії та Україні у його екстрадиції.

Президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв, використовуючи політичний тиск та корумпованість чиновників у Росії та Україні, домігся організації з цих країн запитів на екстрадицію Аблязова. Про це свідчать опубліковані в ЗМІ документи, що набули широкого розголосу серед європейських ЗМІ, правозахисників та парламентаріїв. Посилаючись на ці документи, Високий суд Лондона 09.04.2014 відмовив Україні в екстрадиції соратника Аблязова Ігоря Кононка¹. В рамках обвинувачень проти опозиційного політика Мухтара Аблязова Казахстан переслідує багатьох його соратників, котрі вже отримали політичний притулок в Польщі, Іспанії, Чехії, Австрії, Великобританії, Італії, Бельгії, Латвії, США, Угорщині та Швейцарії. При цьому Казахстану, Росії та Україні було відмовлено у їхній екстрадиції.

У цьому документі наводяться цитати з заяв правозахисників, депутатів Європарламенту й ПАСЕ про недопустимість екстрадиції Мухтара Аблязова.

1. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПАРЛАМЕНТАРІЇ ЗАКЛИКАЮТЬ ЗАХИСТИТИ ОПОЗИЦІЙНОГО ПОЛІТИКА ВІД ЕКСТРАДИЦІЇ

Проти екстрадиції Мухтара Аблязова з Франції виступили близько 50-ти членів Європейського парламенту, зокрема:

- Голови Підкомітету з прав людини поточного та попереднього (2009-2014 рр.) скликань: Барбара Лохбіхлер та Єлена Валенсіано відповідно, а також голови інших комітетів Європарламенту: Ельмар Брок (Комітет із закордонних справ), Анна Фотига (Підкомітет з питань безпеки та оборони), Павел Свобода (Комітет з правових питань).
- Віце-голови різних комітетів Європарламенту поточного скликання: Казімеж Уяздовський (Комітет з конституційних справ), Лііса Яааконсаарі (Делегація до Комітету парламентського співробітництва між ЄС та Росією), Анджей Дуда, Ядвіга Вісьневська та Хуан Лопес Аквілар (Делегація до Спільної парламентської асамблеї Країн АКТ-ЄС).
- Віце-голова та співголова групи найбільших партій, котрі наразі представлені в Європарламенті: Яцек Саріуш-Вольські (Європейська народна партія), Марію Лаурістін і Таня Файон

¹ Цитата з рішення суду: «Листування електронною поштою викликає найбільший інтерес, оскільки воно показує ... поза усіляким сумнівом, що був порушений порядок складання запиту про видачу ... матеріал, на якому був заснований запит, був сфабрикований фірмою «Ілляшев та Партнери».

(Прогресивний альянс соціалістів і демократів), Хейді Хаутала та Ребекка Хармс (Зелені – Європейський вільний альянс), Фернандо Маура Барандіаран (Альянс лібералів та демократів за Європу).

- Інші депутати Європарламенту поточного скликання: Бенедек Джавор, Ярослав Лех Валенса, Януш Войцеховські, Афзал Хан, Тоніно Піцула, Козьма Злотовські, Ян Ольбрихт, Тунне Келам, Ана Гомес, Беата Госевська, Марек Грубарчук, Марек Юрек, Здзіслав Краснодембські, Станіслав Ожуг, Болеслав Пеха, Брандо Беніфей, Рево д'Аллонн Боннфуа, Жонас Фернандес, Богуслав Ліберадський, Арне Лейтц, Кейті Пірі, Сорайя Пост, Джулі Ворд, Йозеф Вайденхользер, Януш Земке, Міхал Боні, Томаш Здоховські. При цьому Ана Гомес та Фернандо Маура Барандіаран надіслали запит на зустріч з Мухтаром Аблязовим у місці утримання під вартою, однак не отримали відповіді.
- Депутати Європарламенту попереднього скликання (2009-2014 рр.): теперішній президент Європейської Ліберально-демократичної партії Греєм Вотсон, а також інші депутати Європарламенту: Віце-голова групи Альянсу лібералів і демократів за Європу Нікколо Рінальді, Ніколь Кііль-Нільсен та Соня Альфано.

Заяви на підтримку Аблязова також зробили депутати національних парламентів, а саме: іспанський парламентарій Ігнасіо Санчес Амор, італійський сенатор Мануела Сера та Голова французького парламентського Комітету у європейських справах Даніель Оруа.

1.1. Справа проти Аблязова має політичний контекст:

- Колишній депутат бундестагу Віола фон Крамон заявила: *«Казахстанський олігарх і опозиційний політик в 2011 р. небезпідставно отримав у Великобританії політичний притулок. ... Економічні злочини, у яких звинувачують олігарха Аблязова, практично невіддільні від політичного переслідування опозиційного політика, як у випадку з Ходорковським в Росії. ... Федеральний уряд повинен відкрито виступити щодо цього питання і дати чітко зрозуміти французькому партнеру, що висилка Аблязова загрожує європейській репутації»².*
- Депутати Європейського парламенту Ана Гомес і Мар'ю Лаурістін звернулися до Федеріки Могеріні із закликом *«порушити питання загрози екстрадиції пана Аблязова у відповідних урядах ЄС»* і виступити проти його екстрадиції. Депутати відзначають, що справа Мухтара Аблязова є *«наочним прикладом зловживання системою Інтерполу»*: *«Країни-члени ЄС не повинні співпрацювати з авторитарними країнами з питань переслідування та видачі людей, автоматично і сліпо виконуючи їхні міжнародні ордери на арешт»³.*

1.2. Держави ЄС надали захист соратникам Аблязова:

- Польські парламентарі Томаш Маковські, Лукаш Крупа та Мацей Мрочек зазначали, що кампанія з переслідування політичних опонентів безпосередньо зачіпає Мухтара Аблязова і пов'язаних з ним осіб: Муратбека Кетебаєва, Тетяну Параскевич та Олександра Павлова⁴.

² http://www.gruene-bundestag.de/presse/pressemitteilungen_ID_2000147/2013/juli/eu-staaten-duerfen-sich-nicht-an-kasachischer-jaagd-auf-oppositionspolitiker-beteiligen_ID_4389629.html

³ <http://www.anagomes.eu/PublicDocs/0935b812-175c-4497-941b-cb005dc85684.PDF>

⁴ <http://en.odfoundation.eu/a/3920,polish-parliamentarians-appeal-to-ukraine-s-authorities>

-
- Депутати Європейського парламенту Ельмар Брок та Барбара Лохбіхлер висловили серйозне занепокоєння щодо того, чи будуть дотримані права людини у разі екстрадиції Мухтара Аблязова, Олександра Павлова та інших його колег⁵.
 - Європейський парламент у своїй резолюції від 13.03.2014 закликав Казахстан «відмовитися від усіх вимог про видачу опозиційних політиків»⁶.
 - Українська правозахисниця Тетяна Печончик звертає увагу на те, що соратники Аблязова отримали політичний притулок у Великобританії (Жаксилік Жарімбетов та Роман Солодченко), Польщі (Муратбек Кетебаєв), Італії (Алма Шалабаєва та Алуа Аблязова), а Чехія і Великобританія відмовили Україні у видачі Тетяни Параскевич та Ігоря Кононка. Також відомо, що у січні 2014 року Австрія відмовила Росії в екстрадиції соратника Аблязова Артура Трофімова, а в лютому 2015 року Іспанія надала притулок Олександрові Павлову, колишньому начальнику охорони Аблязова.
 - 18 членів Прогресивного альянсу соціалістів та демократів у Європейському парламенті висловили надію, що «французька влада вирішить надати захист панові Аблязову і тим самим приєднається до інших європейських держав і країн-членів ЄС, таких як Австрія, Чеська Республіка, Італія, Польща, Іспанія, Швейцарія та Великобританія, які вже надали міжнародний захист членам сім'ї пана Аблязова та іншим пов'язаним з ним дисидентам»⁷.

2. МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКІСТЬ ПІДКРЕСЛЮЄ КОРУПЦІЙНИЙ ВПЛИВ КАЗАХСТАНУ НА РОСІЮ ТА УКРАЇНУ У СПРАВІ АБЛЯЗОВА

«Беручи до уваги політичну діяльність пана Аблязова та інформацію, що публікується міжнародними інформаційними агенціями, очевидно, що насправді за його розшуком стоїть влада Казахстану», – відзначили 18 депутатів з Прогресивного альянсу соціалістів та демократів у Європарламенті⁸.

2.1. Екстрадиційні процедури були непрозорими:

- 11 депутатів Європарламенту від Польщі заявили: «Запити про екстрадицію, що мають явно політичний характер, були пред'явлені в даному випадку слідчими органами Росії та України (під час режиму Януковича), причому уряди обох країн підтримували казахстанську владу. Екстрадиційні процедури не є прозорими»⁹.
- На цю проблему також звернули увагу депутат Європарламенту Козьма Злотовскі та італійський сенатор Мануела Сера¹⁰.
- Європарламентарій Казімеж Уяздовський, посилаючись на дані неурядових організацій, зазначив, що політичне переслідування Аблязова було здійснене на прохання Назарбаєва до Путіна. Також Уяздовський звернув увагу української влади на те, що через юридичну фірму «Ілляшев та Партнери» казахстанська влада «проводила розслідування і фінансувала

⁵ http://barbara-lochbihler.de/cms/upload/PDF_2013/11_14_D201357042_EB_BL_to_Ashton_on_MS_extradit_to_Kazakhstan.pdf

⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2014-0252&language=GA>

⁷ <http://en.odfoundation.eu/a/6070,the-social-democrats-intervene-on-mukhtar-ablyazov-s-case>

⁸ <http://en.odfoundation.eu/a/6070,the-social-democrats-intervene-on-mukhtar-ablyazov-s-case>

⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2014-007824+0+DOC+XML+V0//EN&language=en>

¹⁰ <http://en.odfoundation.eu/a/5270,kosma-zlotowski-in-mukhtar-ablyazov-s-case>

підготовку своєчасного запиту про екстрадицію, який Україна та Росія відправили до Франції після арешту пана Аблязова»¹¹.

2.2. Україну закликають припинити незаконну співпрацю з авторитарними режимами:

- Депутат польського сейму Артур Дебські та экс-мер Варшави Марцін Свенціцькі закликали українську владу *«припинити співпрацю з авторитарними режимами Росії та Казахстану в сфері зловживання системами Інтерполу з метою переслідування політичних опонентів»*¹².
- 14.10.2014 члени Парламентської Асамблеї Ради Європи Франк Швабе, Чіора Тактакішвілі, Мехтілд Раверт, Кіммо Сасі, Майліс Репс, Пітер Омтзігт, Джерардо Джіовагнолі і Тінатін Бокучава закликали Францію, Чехію, Іспанію не екстрадувати Мухтара Аблязова та його колег в Росію, Україну чи Казахстан: *«Залучення України до цієї справи – це прозора легітимація режиму Януковича, який тісно співпрацював з Росією і Казахстаном. Нова українська влада повинна чітко дистанціюватися від дій колишньої влади, які йшли врозріз із стандартами захисту прав людини Ради Європи, і запевнити, що вона не слідує шляхом політично мотивованого зловживання системою Інтерполу, що спрямована на переслідування політичних опонентів»*¹³.
- Член нідерландської делегації в ПАРЕ Пітер Омтзігт попросив віце-голову української делегації в ПАРЕ Сергія Соболева довести до відома української влади заклик про необхідність припинення корупційної співпраці з казахстанськими та російськими слідчими органами в рамках переслідування Мухтара Аблязова¹⁴.

3. В УКРАЇНІ ЧИ РОСІЇ АБЛЯЗОВУ НЕ БУДЕ ГАРАНТОВАНА БЕЗПЕКА ТА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Міжнародна громадськість застерігає французьку владу від екстрадиції Аблязова до України або Росії. У цих країнах опозиційному політику загрожує несправедливий суд, неналежне поводження та втручання Казахстану в його справу.

3.1. Правозахисники заявляють, що екстрадиція Аблязова буде суперечити міжнародному праву:

- Human Rights Watch неодноразово закликала французьку владу *«не видавати Аблязова Україні чи Росії. У відповідності з міжнародним та європейським правом в галузі захисту прав людини, Франція має зобов'язання захищати Аблязова, визнаного біженцем у Великобританії, від екстрадиції до будь-якої країни, яка може повернути його до Казахстану, де він зазнає серйозного ризику жорстокого поводження та явного несправедливого судового розгляду»*¹⁵.
- Amnesty International також відзначила, що *«французький уряд має не допустити екстрадицію казахстанського банкіра і опозиціонера Мухтара Аблязова ... Українські та російські спецслужби регулярно співпрацюють зі службою безпеки Казахстану. Amnesty International вважає, що Франція повинна гарантувати захист прав Мухтара Аблязова: «В іншому випадку, Європа стає глибоко залученою в постійні порушення прав людини, які*

¹¹ <http://odfoundation.eu/i/fmfiles/pdf/26-03-2015-ujazdowski-ablyazov-fr-ua-valls-taubira-shokin-en.pdf?download>

¹² <http://en.odfoundation.eu/a/3920,polish-parliamentarians-appeal-to-ukraine-s-authorities>

¹³ <http://odfoundation.eu/a/5503,oswiadczenie-czlonkow-zgromadzenia-parlamentarnego-rady-europy-w-sprawie-mukhtara-ablyazova>

¹⁴ <http://ua.odfoundation.eu/i/fmfiles/pdf/merged.pdf>

¹⁵ <http://www.hrw.org/news/2014/01/09/france-protect-critic-kazakhstan-government>

заважають республікам Центральної Азії, включаючи Казахстан, де тортури і жорстоке поводження із затриманими та ув'язненими є звичайним явищем»¹⁶.

- Міжнародна федерація за права людини, Ліга прав людини Франції та Казахстанське міжнародне бюро з прав людини і дотримання законності заявили, що, враховуючи наявність в Аблязова статусу біженця, «будь-які висунуті проти пана Аблязова звинувачення повинні розслідуватися в ЄС»¹⁷.
- Казахстанське міжнародне бюро з прав людини і дотримання законності стверджує, що «рішення французького суду про видачу М. Аблязова до країн, у яких йому не може бути гарантовано право на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним та безстороннім судом, суперечить міжнародним нормам у галузі дотримання прав людини»¹⁸.
- 27.11.2014 Московська Гельсінкська група, російська організація допомоги біженцям Комітет «Громадянське сприяння» і Загальноросійський рух «За права людини» звернули увагу, що «методи переслідування Аблязова багато в чому схожі з політичними репресіями проти Михайла Ходорковського в Росії та Юлії Тимошенко в Україні»¹⁹. 01.04.2015 російські правозахисники відправили повторне звернення до французької влади, у якому вказали: «Приймаючи рішення про депортацію Аблязова до Росії, французькі суди спиралися на формальні гарантії, дані представниками Генеральної прокуратури РФ. Але наш досвід показує, що дані гарантії у багатьох випадках не втілюються в реальність. Досить навести як приклад Сергія Магнітського». До звернення приєдналися також російські правозахисні організації «Меморіал» та «Громадський контроль». Відомий російський правозахисник Лев Пономарьов зазначив: «... можу з упевненістю заявити, що суд щодо Аблязова в Росії, Україні чи Казахстані матиме неправовий і, більш того, політично ангажований характер».
- Українські правозахисні організації також закликали французьку владу врахувати політичну мотивацію справи Аблязова та відмовити у його екстрадиції. Українська Гельсінкська Спілка з прав людини заявила: «Справа казахстанського опозиціонера Мухтара Аблязова є яскравим прикладом відсутності реальних змін в системі українських правоохоронних органів, які у своїй діяльності продовжують керуватися корупційними методами. ... Кричущим фактом є те, що відкриття і розслідування кримінальної справи проти Мухтара Аблязова в Україні фактично проводилося руками казахстанської влади».
- Крім того, звернення до французької влади підписали наступні українські правозахисні організації: Центр інформації про права людини, Київський Будинок прав людини, Асоціація українських моніторів дотримання прав людини, Комісія захисту незаконно звинувачених, проект «Без кордонів!», Центр громадянських свобод, Центр дослідження проблем громадянського суспільства, Харківська правозахисна група.
- 16.03.2015 офіс українського омбудсмена повідомив Фундації «Відкритий Діалог», що в результаті моніторингових візитів до слідчих ізоляторів та колоній в Україні у 2014 році були виявлені «системні порушення порядку утримання під вартою та відбування покарання, що зумовлюють жорстоке чи таке, що принижує гідність людини, поводження з ув'язненими та засудженими»²⁰.

¹⁶ <https://www.amnesty.org/press-releases/2014/01/france-stop-extradition-threatening-kazakhstani-dissident-torture/>

¹⁷ <https://www.fidh.org/International-Federation-for-Human-Rights/eastern-europe-central-asia/kazakhstan/kazakhstan-open-letter-to-mr-valls-and-mr-fabius-concerning-the-potential-13908>

¹⁸ http://www.bureau.kz/data.php?page=&n_id=6665&l=en

¹⁹ <http://en.odfoundation.eu/a/5484,open-letter-to-french-president-francois-hollande-from-russian-human-rights-activists>

²⁰ <http://en.odfoundation.eu/a/6128,ombudsman-conditions-in-ukrainian-detention-centres-and-prisons-do-not-meet-european-standards>

3.2. Видача Аблязова Україні чи Росії означатиме його передачу до рук Казахстану:

- Європарламентарії Міхал Боні, Павел Свобода і Томаш Здоховські повідомили французькій владі, що «*позитивне рішення про екстрадицію пана Аблязова, одного з найактивніших опонентів нинішнього президента Казахстану, пана Нурсултана Назарбаєва, до Росії – довгострокового політичного союзника Казахстану, або України – яка тепер проводить надзвичайно важкі структурні реформи, спрямовані на боротьбу з системною корупцією, зокрема в системі правосуддя, буде рівнозначне відправці пана Аблязова безпосередньо в Казахстан*»²¹.
- «*Ані Росія, ані Україна не можуть розглядатися як країни, що заслуговують довіри, у яких Аблязов міг би розраховувати на справедливий судовий розгляд, і де гарантуватиметься його безпека*», – відзначив у своєму зверненні до Мюгеріні депутат Європарламенту Фернандо Маура²². Його колега Казімеж Уяздовський погодився з цим, зазначивши повільні темпи люстрації та боротьби з корупцією в правоохоронній та пенітенціарній системах України, а також небезпеку для життя опозиційних політиків в Росії (на прикладі Бориса Немцова).
- «*Не допомагати Назарбаєву в переслідуванні головного політичного опонента Мухтара Аблязова*», – з таким закликом до президента Франції у грудні 2014 року звернулися відомі громадські діячі Казахстану: правозахисниця Бахитжан Торегожина, журналіст Ірина Петрушова, а також представники казахстанської політичної еміграції (театральний режисер Булат Атабаєв, опозиційний політик Муратбек Кетебаєв, журналіст Ігор Вінявський)²³.
- Перебуваючи в казахстанській тюрмі, політв'язень Володимир Козлов закликав французьку владу зупинити екстрадицію свого соратника Мухтара Аблязова, нагадавши про злочинні методи казахстанського режиму: «*... згадайте викрадення сім'ї Аблязова в Італії, спробу видачі Казахстану його соратників Олександра Павлова та Муратбека Кетебаєва в Іспанії*».

Ми закликаємо французький уряд взяти до уваги чинники корупційної співпраці Казахстану та України у справі Аблязова, а також прислухатися до численних заяв правозахисних організацій, депутатів ПАРЄ, ПА ОБСЄ, Європарламенту та національних парламентів європейських країн про неприпустимість екстрадиції казахстанського опозиціонера з Франції. У Росії та Україні Аблязову загрожує не лише несправедливий суд та неналежне поводження, але також допити в інтересах Казахстану або навіть передача в Казахстан.

Рішення французького уряду у справі про екстрадицію Аблязова має відповідати міжнародним угодам з прав людини і прав біженців. Стаття 3 Європейської конвенції про видачу забороняє екстрадицію у випадку, якщо звинувачення проти особи мають на меті його переслідування та покарання у зв'язку з політичними переконаннями, або становищу цієї особи може бути завдано шкоди з цієї причини. Згідно зі статтею 3 Конвенції ООН проти тортур, «жодна держава-учасниця не повинна висилати, повертати («refouler») або видавати будь-яку особу іншій державі, якщо існують серйозні підстави вважати, що їй там може загрозувати застосування тортур».

Для отримання більш детальної інформації, будь ласка, звертайтеся:

Ігор Савченко – igor.savchenko@odfoundation.eu

Людмила Козловська – lyudmylakozlovska@odfoundation.eu

²¹ <http://en.odfoundation.eu/a/6225,meps-from-poland-estonia-and-the-czech-republic-in-a-joint-appeal-to-the-french-authorities-concerning-ablyazov>

²² <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=WQ&reference=E-2015-004056&format=XML&language=EN>

²³ <http://en.odfoundation.eu/a/5502,an-open-letter-to-president-francois-hollande-from-representatives-from-the-kazakh-opposition>